

شناسایی و رتبه‌بندی چالش‌های توسعه تولید، سیاست‌ها و راهکارهای بهبود وضعیت در صنعت نساجی (مورد مطالعه: تولید پارچه چادر مشکی)

■ شکوفه شفیعی^۱

کارشناسی ارشد مدیریت صنعتی دانشگاه شاهد

■ رضا عباسی⁺*

استادیار گروه مدیریت صنعتی دانشگاه شاهد

■ امین حبیبی راد^۲

استادیار گروه مدیریت صنعتی دانشگاه شاهد

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۶/۲۰ و تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۸/۷

صفحات: ۶۵-۷۸

چکیده

صنعت نساجی و پوشاک ایران با بهره‌گیری از قدمت طولانی، حجم سرمایه‌گذاری، نرخ بالای ارزش افزوده، پیوندهای پیشین و پسین با سایر صنایع دیگر و اقتصاد ملی و نیروهای انسانی فراوان دارای امکانات بالقوه بسیاری جهت پیشرفت و ارتقا کمی و کیفی خود و اقتصاد ملی است. اما متأسفانه طی سالیان متمادی تولید منسوجات به‌خصوص پارچه چادر مشکی با چالش‌ها و مشکلات زیادی همراه بوده است. در این پژوهش، به شناسایی و رتبه‌بندی چالش‌های توسعه تولید، سیاست‌ها و راهکارهای بهبود وضعیت در تولید پارچه چادر مشکی صنعت نساجی پرداخته شده است. پژوهش حاضر از نظر هدف در زمره تحقیقات کاربردی و از منظر روش تحقیقی توصیفی-اکتشافی است. در این مطالعه ابتدا ۴۶ چالش از ادبیات موضوع و مصاحبه با خبرگان شناسایی شده و با انجام آزمون‌های دوجمله‌ای و فریدمن ۱۸ چالش اصلی مشخص و رتبه‌بندی گردید. در ادامه کار و با بررسی ادبیات موضوع و مصاحبه با خبرگان ۱۱ سیاست و ۳۳ راهکار شناسایی و با استفاده از شاخص نسبت توافق خبرگان (CVR) اقدام به انتخاب سیاست‌ها و راهکارهای مهم در برطرف نمودن چالش‌ها گردید.

واژگان کلیدی: صنعت نساجی، پارچه چادر مشکی، چالش‌های توسعه، سیاست، راهکار بهبود.

۱ شماره نامبر: ۵۱۲۱۲۴۱۶-۰۲۱ و آدرس پست الکترونیکی: Shokoufeh.shafiei@shahed.ac.ir

* عهده دار مکاتبات

+ شماره نامبر: ۵۱۲۱۲۴۱۶-۰۲۱ و آدرس پست الکترونیکی: R.abbasi@shahed.ac.ir

۲ شماره نامبر: ۵۱۲۱۲۴۱۶-۰۲۱ و آدرس پست الکترونیکی: Ahabibirad@yahoo.com

۱- مقدمه

بین‌بنگاهی و بازار عوامل. این شکست‌ها به یکدیگر وابسته بوده و رفع آنها مستلزم مجموعه‌ای از دخالت‌های کارکردی و گزینشی است. در مورد اول، دولت‌ها می‌بایست بنگاه را در خصوص یادگیری و اطلاعات حمایت کند. شکست‌های گروه دوم از طریق هماهنگی سرمایه‌گذاری‌ها، تقسیم‌بندی جغرافیایی و بهبود روابط بنگاه‌ها قابل رفع است و سرانجام شکست‌های بازار عوامل نیز توسط دخالت مستقیم در منابع باید رفع شود. لازم به تذکر است که ابزار حمایت در دو مورد اول تنها بخشی از نیازها را مرتفع می‌کند و استفاده بی‌هدف از آن می‌تواند برای توسعه فناوری مضر باشد؛ چراکه باعث ایجاد زمینه ظهور برای شکست‌هایی می‌شود که امکان بروز نیافته‌اند. مداخله در بازار عوامل و بازار محصول باید هماهنگ و همگرا باشد؛ چراکه یکی بدون دیگری می‌تواند بی‌اثر و حتی مضر باشد. سیاست‌های مربوط به بازار عوامل به خودی خود امکان توسعه سریع صنعتی را برای بنگاه‌های داخلی فراهم نمی‌کنند؛ چراکه این سیاست‌ها هزینه‌های یادگیری و شکست‌های موجود بازار را نادیده می‌گیرند [۹].

با وجود صنایع پراکنده، کوچک و بومی در صنعت پوشاک، آغاز روند صنعتی شدن کشورها، زمینه‌ای برای تجلی قدرت انبوه‌سازی پس از انقلاب صنعتی شد و اغلب کشورهای توسعه‌یافته امروزی به نوعی، روند نوسازی و روزآمدسازی صنعت را از صنعت نساجی آغاز نمودند [۲۰]. پس از انگلستان بسیاری از کشورها که آهنگ توسعه اقتصادی سر دادند در مقطعی، در گام‌های نخست، این صنعت را محور قرار دادند. کشورهایی نظیر ژاپن، کره جنوبی و چین در شاخه‌های مختلف صنعت نساجی به مزیت‌آفرینی پرداخته و در رشد و توسعه اقتصادی خود از آن بهره گرفتند [۳].

صنعت نساجی شامل تمام مراحل تولید الیاف به نخ، تبدیل نخ به پارچه و همچنین شامل فرایندهای تکمیلی انجام‌شده بر روی پارچه مانند رنگرزی و چاپ می‌شود. اگرچه صنعت نساجی در ابتدا تنها محدود به تولید نخ بود، ولی به مرور زمان همه انواع پوشاک را شامل شد. این صنعت در کشورهای مختلف جهان رونق دارد و در ایران پس از صنعت نفت، بزرگترین صنعت محسوب می‌شود [۱۵]. انواع تولیدات صنعت نساجی عبارتند از: نخ و الیاف، موکت، فرش، پتو، منسوجات نبافته، پارچه و پوشاک [۴]. صنعت نساجی قدیمی‌ترین و از لحاظ اشتغال بزرگترین صنعت کشور است و می‌تواند نقش مهمی در راستای تحقق آرمان‌های کلان اقتصادی کشور ایفا نماید. از این‌رو، توجه به این صنعت از ضرورت ویژه‌ای برخوردار است [۱۴].

تولید پارچه و پوشاک در طول تاریخ ایران از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده است. به دلیل اهمیت منسوجات در حیات اجتماعی و اقتصادی مردم و نقش حفاظتی آن در مصون نگه داشتن بدن انسان در برابر عوامل طبیعی و اقلیمی و سپس برجسته شدن کارکرد اجتماعی و فرهنگی آن، این صنعت مورد توجه ایرانیان بود و در سده‌های چهارم و پنجم هجری قمری نیز جایگاه برجسته‌ای از جنبه اقتصادی (تولید و صادرات) پیدا کرد [۶].

جمعیت جهانی در سال ۲۰۱۷، ۷،۵۵ میلیارد نفر بوده است و تا سال ۲۰۵۰، ۲،۲ میلیارد نفر رشد می‌کنند [۲۳]. صنعت نساجی و پوشاک امروزه یکی از صنایع درآمدزا در دنیا است و با توجه به سلیقه و نیاز روز مشتری و حتی با جهت‌دهی به سلیقه مصرف‌کننده، درآمد بسیاری را نصیب کشورهای می‌کند که به این صنعت توجه ویژه دارند. کشورهای پیشرفته دارای مزایای اشکاری در تحقیق و توسعه علمی و کانال‌های تجاری هستند و قابلیت‌های تولید آنها در تجهیزات پیشرفته، الیاف با عملکرد بالا و منسوجات هوشمند به رشد خود ادامه می‌دهند. همچنین کشورهای در حال توسعه در آسیا و آفریقا دارای مزایای آشکار در هزینه‌های نیروی کار است [۲۴].

اما در کشور ما با وجود پتانسیل‌ها و توانایی‌های بسیار، سرمایه‌گذاری در این زمینه صورت نگرفته و متأسفانه نبود چنین سیستمی باعث شده تا صنعت نساجی کشور نتواند همپای رشد آن در سایر کشورها و حتی برخی صنایع رو به رشد ایران حرکت کند. پارچه چادر مشکی نیز به‌عنوان یکی از منسوجاتی که در ایران و کشورهای مسلمان منطقه از جمله سوریه، عراق، عربستان، لبنان، کویت، امارات و ترکیه با جمعیتی چند صد میلیون نفری، مشتریان زیادی داشته و از این قاعده مستثنی نیست. این فرصت را دهه‌های مختلف است که کشورهای همچون تایلند، چین، ویتنام، اندونزی، سوئیس، کره جنوبی و ژاپن به درستی تشخیص داده و به تولید و صادرات پارچه چادر مشکی اقدام کرده‌اند.

از آن‌رو، تحقیق حاضر در نظر دارد به این پرسش پاسخ دهد که چالش‌های مهم توسعه تولید پارچه چادر مشکی در صنعت نساجی ایران چیست و سیاست‌ها و راهکارهای بهبود وضعیت چه هست؟

۲- مبانی نظری و پیشینه پژوهش

شکست بازار می‌تواند سه حالت داشته باشد: درون بنگاهی،

چادر مشکی وجود ندارد، ولی مطابق گزارش دفتر مطالعات آماری و راهبردی انجمن صنایع نساجی ایران مطابق با آمار گمرک جمهوری اسلامی ایران، آمار واردات پارچه چادر مشکی براساس اطلاعات موجود طی سال ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۶ طبق جدول شماره ۳ است.

همانگونه که در جدول شماره ۳ ملاحظه می‌شود، میزان واردات پارچه چادر مشکی در سال ۹۴ از نظر وزنی ۱۴ هزار و ۳۵۰ تن و در سال ۹۵ به ۱۸ هزار تن بوده است؛ یعنی از نظر وزنی ۲۷ درصد و از نظر ارزی از ۷۱،۶۶۲،۹۵۷ دلار به ۱۲۴،۲۸۱،۴۲۳ دلار رسیده است که رشد ۷۳ درصدی را نشان می‌دهد. از نکات قابل توجه در این خصوص این است که این رشد واردات در سال ۹۵ همزمان با بهره‌برداری رسمی خط تولید پارچه چادر مشکی در شرکت نساجی حجاب شهرکرد بوده است.

جدول ۳: واردات پارچه چادر مشکی [۲]

سال	کشورهای طرف معامله	ارزش دلاری
۸۹	امارات، چین، کره	۸۱،۶۱۴،۰۴۸
۹۰	امارات، پاکستان، کره، چین	۹۷،۷۶۵،۹۷۵
۹۱	امارات، کره، چین، هند	۹۴،۸۰۷،۹۰۸
۹۲	امارات، کره، چین	۱۲۹،۵۵۶،۲۵۷
۹۳	امارات، کره، چین، پاکستان، ترکیه	۹۳،۲۳۹،۰۳۷
۹۴	امارات، کره	۷۱،۶۶۲،۹۵۷
۹۵	امارات، کره	۱۲۴،۲۸۱،۴۲۳
۴ ماه نخست سال ۹۶	امارات، چین	۳۲،۳۰۲،۱۹۹

صنعت نساجی و پوشاک ایران با بهره‌گیری از قدمت طولانی، حجم سرمایه‌گذاری، نرخ بالای ارزش افزوده، پیوندهای پیشین و پسین با سایر صنایع دیگر و اقتصاد ملی و نیروهای انسانی فراوان، دارای امکانات بالقوه بسیاری جهت پیشرفت و ارتقا کمی و کیفی خود و اقتصاد ملی است و می‌تواند نقش مهمی در راستای تحقق آرمان‌های کلان اقتصادی کشور ایفا نماید [۱۴].

اما صنعت نساجی ایران با این قدمت زیاد، با چالش‌های بسیاری مواجه است. بالا بودن قیمت تمام شده محصولات نسبت به کالاهای مشابه خارجی، فقدان دانش پیشرفته و ضعف فناوری، تامین نقدینگی و سرمایه در گردش، بدهی صنعتگران به بانک‌ها، بالا بودن نرخ بهره، فرسوده بودن ماشین‌آلات، عقب‌افتادگی در زمینه مهندسی پوشاک، اتخاذ سیاست‌های تعرفه‌ای متغیر برای صادرات و واردات کالا، ضعف قوانین و مقررات تولید در کشور، کاهش بهره‌وری، رکود داخلی و نابسامانی فضای کسب‌وکار از جمله چالش‌ها و تنگناهایی است که امروزه صنعتگران در بخش نساجی ایران با آن دست و پنجه نرم می‌کنند [۸].

مطابق «سند راهبردهای کلان و برنامه‌های عملیاتی توسعه صنعت پوشاک» تهیه شده توسط اداره کل صنایع نساجی و

با مطالعه منابع موجود در مورد حجاب و لباس، اسناد و مدارک تاریخی نشان می‌دهد که حجاب در شکل چادر به صدها سال قبل از پیدایش قاجار در ایران برمی‌گردد [۷]. اولین تولیدکنندگان پارچه چادر مشکی سوئیس‌ها بودند که با اسم «کلوکه» در بازار ایران شناخته می‌شد. البته آنها پارچه چادری نبودند؛ نوعی پارچه لباسی مشکی بود که به‌عنوان چادر استفاده می‌شد. بعد از جنگ جهانی دوم، ژاپن بود که عرصه تولید چادر را بدست گرفت و سال‌های طولانی‌تری را نسبت به سوئیس در زمینه تولید چادر مشکی گذراند. بعد از ژاپن، کره جنوبی وارد رقابت شد و این فناوری را از ژاپن گرفت، تولید چادر را توسعه داد و هنوز هم موفق است [۲۱].

با بررسی داده‌های آماری گمرک ایران، صنعت نساجی ایران حجم بالایی مبادلات ارزی را به جهت مبادلات بازرگانی به خود اختصاص می‌دهد. در جدول شماره ۱، میزان واردات و صادرات انواع نخ و پارچه از مبادی گمرکی ایران طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷ برحسب واحد پولی دلار تجمیع و ارائه شده است.

جدول ۱: میزان مبادلات بازرگانی خارجی نخ و پارچه به لحاظ ارزش دلاری. گردآوری و تجمیع داده‌های گمرک ایران توسط محقق [۲۲]

سال	واردات	صادرات
۱۳۹۰	۱۰۰۴۳۳۹،۱۴۷	۷۰،۷۴۳،۰۷۴
۱۳۹۱	۹۰۱،۴۵۲،۱۸۸	۱۱۶،۷۳۰،۶۸۱
۱۳۹۲	۱۰۰۶۶۰،۴۶،۴۸۰	۱۲۷،۲۸۳،۸۷۷
۱۳۹۳	۹۳۰،۱۸۸،۳۰۹	۱۲۷،۷۵۵،۴۰۴
۱۳۹۴	۶۹۵،۴۳۵،۴۷۷	۸۹،۴۴۳،۸۱۱
۱۳۹۵	۹۳۴،۷۵۲،۴۲۱	۱۱۰،۰۴۷،۱۳۶
۱۳۹۶	۱۰۰۴،۵۷۸،۹۸۹	۱۸۳،۳۴۲،۸۹۸
۱۳۹۷	۷۶۵،۲۹۱،۹۵۷	۱۹۰،۷۰۵،۴۲۸

در جدول شماره ۲ میزان واردات و صادرات انواع نخ و پارچه از مبادی گمرکی ایران طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۷ از لحاظ وزنی (کیلوگرم) تجمیع و ارائه شده است.

جدول ۲: میزان مبادلات بازرگانی خارجی نخ و پارچه به لحاظ وزنی (کیلوگرم) گردآوری و تجمیع داده‌های گمرک ایران توسط محقق [۲۲]

سال	واردات	صادرات
۱۳۹۰	۳۸۸،۷۹۷،۹۱۹	۲۰،۶۳۷،۳۶۱
۱۳۹۱	۳۴۲،۱۲۵،۶۵۴	۴۲،۸۵۴،۷۶۲
۱۳۹۲	۳۹۰،۷۵۴،۱۱۶	۵۱،۱۲۹،۱۷۷
۱۳۹۳	۳۴۵،۰۵۹،۴۳۰	۵۷،۱۷۲،۸۱۴
۱۳۹۴	۳۰۰،۹۵۵،۴۴۳	۳۷،۶۷۳،۸۲۷
۱۳۹۵	۴۰۵،۶۲۱،۵۴۹	۴۸،۸۸۲،۲۰۲
۱۳۹۶	۴۰۸،۵۶۴،۰۷۰	۷۴،۴۲۴،۵۳۰
۱۳۹۷	۲۸۶،۳۱۰،۱۳۳	۹۱،۶۱۳،۲۲۳

متاسفانه آمار دقیق و به‌روزی در خصوص میزان واردات پارچه

عملکرد خوب و نداشتن دسترسی به پس‌اندازهای مناسب، از طریق ارائه کمک‌های سرمایه‌ای دولت برای ایجاد صنایع نوزاد مرتفع شده است. گروه سوم دخالت‌ها، ارائه یارانه‌های غیرمستقیم به سرمایه است که از طریق ابزارهای سیاست مالی، مانند مجوزهای سرمایه‌گذاری، اعتبارات مالیاتی به سرمایه‌گذاری، ذخیره‌های استهلاک و برخوردهای خاص با عایدی سرمایه انجام شده است. گروه چهارم دخالت‌ها، ایجاد فرایندهای نهادی است که حرکت سرمایه را به‌ویژه از صنایع رو به تحلیل، به نفع بازسازی صنعتی و تخصیص کارای منابع، فعال می‌سازد.

- دخالت در بازار کار: توسعه صنعتی مستمر و تغییرات ساختاری، مستلزم مهارت‌های بیشتر و همه‌جانبه نیروی کار است. اگر امکانات مناسب تسهیلات آموزش فنی وجود نداشته باشد، عرضه مهارت‌های مناسب نیروی کار با شکست روبرو خواهد شد. بنابراین اولین گروه از دخالت‌ها در بازار کار، فعالیت برای افزایش مهارت نیروی کار است. آموزش می‌تواند متغیری مهم برای نیل به این هدف باشد [۲۷]. امکان ارتقای مناسب و مداوم سطوح ظرفیت فنی نیروی کار، در توسعه سریع فناوری بسیار تعیین‌کننده است. به دلیل آثار خارجی و اثرات سرریز آموزش فنی، همواره نیاز زیادی به دخالت‌های مناسب دولتی وجود داشته است. اکثر کشورهای شرق آسیا به‌ویژه کره جنوبی، سنگاپور، مالزی و چین این مسئله را درک کرده و سرمایه‌گذاری‌های درخور توجهی در دانشگاه‌های این کشور انجام داده‌اند. در همین راستا موسسات تحقیقاتی تخصصی تاسیس شده است. همچنین اگر تعلیم و آموزش فنی به گونه‌ای مناسب توسط بازار هدایت نشود، ممکن است بین آنچه صنعت تقاضا می‌کند و آنچه عرضه می‌شود، تطابق ایجاد نگردد. حوزه مهم در امر آموزش برای توسعه صنعتی، مربوط به سیستم‌های آموزشی فنی - مهندسی و فناوری‌ها و آموزش حرفه‌ای تکنیسین‌هاست.

- دخالت در بازار فناوری: کمک به توسعه فناوری، یکی از حوزه‌هایی است که دولت در آن نقش مهمی دارد؛ به طوری که در این حوزه یا به‌طور مستقیم از فعالیت‌های خاصی حمایت می‌کند و یا به‌طور غیرمستقیم به ایجاد یک فضای مساعد برای توسعه فناوری کمک می‌کند. اگرچه فعالیت‌های تحقیقاتی و نوآوری اصولاً مخاطره‌آمیزند؛ اما تولیدات جدید،

پوشاک وزارت صنعت، معدن و تجارت چالش‌های زیر در حوزه برنامه‌ریزی و مدیریت این صنعت قابل توجه است [۱۶]:

- عدم اتصال پایدار و با ارزش افزوده صنعت نساجی کشور به زنجیره جهانی ارزش این صنعت؛
 - عدم کنترل و نظارت بر جریان کالا و نظارت در مرحله عرضه؛
 - عدم وجود مشوق‌های کارا در بخش صادرات؛
 - وجود مشکلات فراوان در بخش صادرات به دلیل عدم حمایت جدی و شفاف دولت و مشکلات گمرکی، حمل و نقل، بیمه و...؛
 - وجود قوانین و مقررات نامتناسب با ویژگی‌های ذاتی رشته صنعت؛
 - ضعف در همکاری شبکه‌ای بین ذی‌نفعان صنعت نساجی؛
 - عدم اولویت‌گذاری کلان در بخش حاکمیت؛
 - عدم وجود راهبرد مدون در کلان رشته صنعت پارچه چادر مشکی؛
 - عدم وجود برنامه مشخص در بخش حمایت از فروش تحت برند تولیدکنندگان.
- طبق گزارش وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در قالب «طرح توسعه کسب‌وکار و اشتغال پایدار (تکاپو)» که با همکاری سازمان توسعه صنعتی ملل متحد^۳ انجام شده است، بالا بودن هزینه‌های ثابت سرمایه‌گذاری همچون تهیه سوله، زیرساخت و بهره‌برداری وام‌های بانکی و همچنین تامین وثیقه‌های بانکی و تامین مالی واحدهای صنفی از جمله چالش‌های حوزه مالی در ایران است [۱۳].

با بررسی منابع مرتبط، دخالت‌های دولت‌ها در بازار عوامل در راستای بهبود وضعیت کسب‌وکارها را می‌توان در قالب دخالت در بازار سرمایه، دخالت در بازار کار و دخالت در بازار فناوری تعریف نمود [۹]. به‌صورت اجمالی این دسته‌بندی را می‌توان به‌صورت زیر توضیح داد:

- دخالت در بازار سرمایه: براساس تجربه گذشته اقتصادهای صنعتی، دخالت‌های دولت در بازار سرمایه به اشکال مختلفی امکان‌پذیر بوده است. اولین گروه دخالت‌های بازار سرمایه، کارا کردن فعالیت موسساتی است که به‌عنوان واسطه بین پس‌اندازکنندگان و سرمایه‌گذاران عمل می‌کنند. گروه دوم مداخلات در بازار سرمایه پرداخت یارانه سرمایه‌ای مستقیم به بنگاه‌های صنعتی است که به‌طور وسیعی در شرق آسیا مورد استفاده قرار گرفته و بدینوسیله فقدان شدید بازارهای مالی با

در سال ۱۳۹۳ اشاره نمود [۱، ۱۰ و ۱۱]. هرچند در هیچ یک از این پژوهش‌ها به موضوع وضعیت تولید پارچه چادر مشکی به صورت اختصاصی پرداخته نشده است. در پژوهش‌های خارج از کشور نیز می‌توان به تحقیقاتی از قبیل تاپلین در سال ۲۰۰۶ که به بررسی راهکارهای بازسازی و تجدید ساختار صنعت نساجی کشورهای اتحادیه اروپا، بررسی چالش‌های پیش‌روی صنعت نساجی بنگال توسط رای در سال ۲۰۰۹، بررسی عوامل موثر بر بحران‌های پدید آمده در صنعت نساجی پاکستان توسط احمد در سال ۲۰۱۲ و تجزیه و تحلیل نقش و وضعیت فعلی صنعت نساجی در اقتصاد ازبکستان توسط رازیمبوی قیزی در سال ۲۰۲۰ اشاره نمود [۱۷، ۲۵، ۲۶ و ۲۸].

۳- روش‌شناسی پژوهش

از آن جایی که هدف این پژوهش بدست آوردن نتایج کاربردی در زمینه شناسایی و رتبه‌بندی چالش‌های توسعه تولید، سیاست‌ها و راهکارهای بهبود وضعیت در تولید پارچه چادر مشکی صنعت نساجی است، لذا این پژوهش از نظر هدف، در دسته پژوهش‌های کاربردی قرار می‌گیرد. به دلیل اینکه پژوهش حاضر به دنبال جمع‌آوری اطلاعات مفصل و واقعی از پدیده مورد نظر است و از طرفی در مراحل مختلف جهت جمع‌آوری اطلاعات، از پرسشنامه استفاده نموده است؛ بنابراین، این پژوهش از نظر روش تحقیق در دسته پژوهش‌های توصیفی-اکتشافی قرار می‌گیرد.

جامعه آماری این پژوهش خبرگان و متخصصانی بودند که در صنعت نساجی به‌ویژه پارچه چادر مشکی سابقه فعالیت مدیریتی و یا تحقیقاتی داشته‌اند، متشکل از مدیران عالی و میانی و عملیاتی کارخانجات نساجی مرتبط شامل شرکت نساجی حجاب شهرکرد، کارخانجات نساجی کرپ ناز، دفتر نساجی وزارت صنعت، معدن تجارت، جامعه متخصصان نساجی ایران، انجمن تولیدکنندگان محصولات حجاب و اساتید دانشگاهی مرتبط رشته نساجی و مدیریت دارای سابقه تحقیقاتی در زمینه موضوع این پژوهش. به روش نمونه‌گیری هدفمند در مرحله شناسایی چالش‌ها ۲۵ نفر و در مرحله شناسایی سیاست‌ها ۱۰ نفر و در مرحله شناسایی راهکارها ۲۰ نفر از اعضای جامعه استفاده شده است. در این تحقیق، برای شناسایی و رتبه‌بندی چالش‌ها و سیاست‌های توسعه صنعت نساجی و شاخص‌های ارزیابی این سیاست‌ها با مورد مطالعه پارچه چادر مشکی، سه مرحله طی

فناوری‌های نو، فرایندهای تولیدی جدید و طرح‌های تازه، همگی برای بنگاه‌های نوآور، منافع رقابتی فراوانی همراه می‌آورد. نظریه‌ها و بررسی‌های تجربی در مورد تجارب بین‌المللی از قبیل ورنون^۴ (۱۹۷۰)، هافبایر^۵ (۱۹۸۶) و دوسی^۶ (۱۹۸۸) نیز بر این نکته تاکید دارند که تفاوت در فناوری بنگاه‌ها و کشورها، عامل مهمی در عملکرد آنها در فضای رقابتی است. نخستین مسئله در سیاست فناوری این است که دولت تصمیم بگیرد در چه حجمی و با چه ترکیبی از تحقیقات پایه‌ای حمایت کند. دومین زمینه سیاست فناوری، تحقیقات فناوری کاربردی است. فعالیت‌های تحقیق و توسعه در این زمینه‌ها نیز گسترده و توسط گروه‌های مختلف انجام می‌شود: آزمایشگاه‌های دولتی، آزمایشگاه‌های مستقل اما کاملاً متکی بر بودجه دولت، آزمایشگاه‌های مستقل که هم بر دولت و هم بر بنگاه‌های خصوصی متکی‌اند، موسسات مورد حمایت گروهی از بنگاه‌ها، آزمایشگاه‌های صنایع و مشاوران خصوصی. به جز اعتبارات نهادهای R&D، ارائه یارانه مستقیم R&D دولت به بنگاه‌ها نیز در تمام اقتصادهای پیشرفته بازار وجود دارد. به همین منظور، قوانین مالیاتی خاصی هم وجود دارد که همانند یارانه غیرمستقیم عمل می‌کند. سومین زمینه سیاست فناوری را می‌توان به‌عنوان تحقیقات رقابتی اطلاق نمود. مواردی چون طراحی و توسعه محصول، آزمایش، مهندسی تولید، بازاریابی و خدمات که همگی باعث انتشار فناوری می‌شود. چهارمین بخش سیاست فناوری، فراهم کردن آموزش فنی و سیستم‌های کارآموزی مناسب است. تعامل نزدیک بین صنعت و نهادهای آموزش فنی از ویژگی‌های سیستم‌های موفق است. همکاری با دانشگاه‌ها به منظور همگام شدن با توسعه فناوری و کاهش هزینه‌های تحقیقاتی از فواید اصلی این تعامل است [۱۲ و ۱۸].

در خصوص مطالعه وضعیت صنعت نساجی، تحقیقاتی انجام شده است که از جمله آنها می‌توان به تحقیقی با عنوان به‌کارگیری مفهوم محصول توسعه یافته در ارائه راهکارهایی برای بهبود وضعیت صنعت نساجی کشور توسط صادقی در سال ۱۳۸۵، تحلیل چالش‌ها و راهکارهای توسعه صادرات غیرنفتی (مطالعه موردی صنعت نساجی) توسط اسمعیل‌زاده هنجنی در سال ۱۳۹۳ و صنعت نساجی ایران از گذشته تا به امروز؛ چالش‌ها و راهکارها توسط شکوهی و مروتی شریف‌آبادی

شده است: در مرحله اول، مشکلات و چالش‌ها از طریق مطالعه ادبیات موضوع و اسناد و مدارک مرتبط و مصاحبه با خبرگان این صنعت شناسایی شده و سپس با آزمون دوجمله‌ای غربال‌گری و با آزمون فریدمن رتبه‌بندی شده‌اند. در مرحله دوم، سیاست‌های توسعه این صنعت با استفاده از مطالعه ادبیات موضوع و اسناد و مدارک مرتبط و مصاحبه با خبرگان این صنعت شناسایی شدند و با استفاده از شاخص نسبت توافق خبرگان (CVR) از طریق توزیع پرسشنامه‌ای در نمونه مورد مطالعه، داده‌ها جمع‌آوری و تحلیل گردید. در مرحله آخر راهکارهای بهبود وضعیت از طریق مطالعه ادبیات موضوع و نظرسنجی از خبرگان شناسایی شده و با استفاده از شاخص نسبت توافق خبرگان (CVR) از طریق توزیع پرسشنامه در نمونه مورد مطالعه، داده‌ها جمع‌آوری و مورد تحلیل قرار

۴- یافته‌های پژوهش

۴-۱- شناسایی و رتبه‌بندی چالش‌ها

با بررسی ادبیات موضوع و مصاحبه با خبرگان، اقدام به شناسایی ۴۶ چالش صنعت نساجی ایران در تولید پارچه چادر مشکی گردید و به‌منظور تعیین اهمیت این چالش‌ها در قالب پرسشنامه، داده‌ها جمع‌آوری شده با استفاده از آزمون دوجمله‌ای به کمک نرم‌افزار SPSS، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در سطح اطمینان ۹۵ درصد، ۱۸ چالش مهم از نظر خبرگان مشخص گردید که در جدول شماره ۴ مشاهده می‌گردد.

جدول ۴: چالش‌های مهم و اثرگذار بر توسعه تولید پارچه چادر مشکی در ایران [نتایج تحقیق]

ردیف	چالش‌ها
۱	کمبود نیروی ماهر و متخصص در زمینه تولید و عملیات
۲	عدم اتصال پایدار و با ارزش افزوده صنعت نساجی کشور به زنجیره جهانی ارزش این صنعت و نبود سازوکارهای جامع برای همکاری مشترک با برندهای معتبر
۳	ضعف در توسعه بازارهای صادراتی
۴	نرخ بالای بهره‌های بانکی
۵	مشکلات تبادلات پولی و مالی بین‌المللی
۶	وجود موانع زیاد در دریافت تسهیلات بانکی (از قبیل وثیقه‌های سنگین و...)
۷	کمبود اعتبارات بانکی برای این صنعت
۸	ضعف بازار سرمایه در تامین مالی تولید و نرخ بالای تامین سرمایه از بازار غیررسمی
۹	نبود رویه‌ای برای انتقال دانش و تجربه بین‌المللی
۱۰	واردات پارچه چادر مشکی تقلبی و ارزان قیمت خارجی (به‌صورت قاچاق)
۱۱	کمبود مواد اولیه با قیمت و کیفیت مناسب در داخل ایران
۱۲	بوروکراسی زیاد و عدم هماهنگی بین دستگاه‌های مختلف تصمیم‌گیرنده دولتی
۱۳	عدم تسری حذف شمول مالیات بر ارزش افزوده به کل زنجیره ارزش نساجی (یعنی تولید، توزیع و تامین مواد اولیه، ایاف، نخ و پارچه)
۱۴	ضعف در همکاری شبکه‌های بین‌ذی‌نفعان صنعت نساجی (زنجیره تامین)
۱۵	عدم اولویت‌گذاری و نبود راهبرد مدون در کلان رشته صنعت پارچه چادر مشکی در بخش حاکمیت
۱۶	بی‌ثباتی محیط اقتصاد کلان کشور (تورم، نرخ بهره بالا، عدم تثبیت نرخ ارز و...)
۱۷	ریسک بالای سرمایه‌گذاری خارجی در کشور و شدت یافتن سرمایه‌گذاری خارجی در کشورهای رقیب
۱۸	عدم عرضه کافی متناسب با نیاز مشتریان

پس از مشخص شدن چالش‌های معنادار، اقدام به رتبه‌بندی آنها با استفاده از آزمون فریدمن در نرم‌افزار SPSS گردید که

جدول ۵: رتبه‌بندی چالش‌ها به ترتیب درجه اهمیت [نتایج تحقیق]

رتبه	چالش‌های معنادار	میانگین رتبه
۱	بی‌ثباتی محیط اقتصاد کلان کشور (تورم، نرخ بهره بالا، عدم تثبیت نرخ ارز و...)	۱۲٫۶۴
۲	ریسک بالای سرمایه‌گذاری خارجی در کشور و شدت یافتن سرمایه‌گذاری خارجی در کشورهای رقیب	۱۲٫۰۸
۳	مشکلات تبادلات پولی و مالی بین‌المللی	۱۱٫۷۰
۴	واردات پارچه چادر مشکی تقلبی و ارزان قیمت خارجی (به‌صورت قاچاق)	۱۱٫۶۶

۱۰,۹۲	نرخ بالای بهره‌های بانکی	۵
۹,۹۰	نبود رویه‌ای برای انتقال دانش و تجربه بین‌المللی	۶
۹,۷۲	عدم اتصال پایدار و با ارزش افزوده صنعت نساجی کشور به زنجیره جهانی ارزش این صنعت و نبود سازوکارهای جامع برای همکاری مشترک با برندهای معتبر	۷
۹,۲۰	وجود موانع زیاد در دریافت تسهیلات بانکی (از قبیل وثیقه‌های سنگین و...)	۸
۹,۰۶	ضعف بازار سرمایه در تامین مالی تولید و نرخ بالای تامین سرمایه از بازار غیررسمی	۹
۸,۷۸	بوروکراسی زیاد و عدم هماهنگی بین دستگاه‌های مختلف تصمیم‌گیرنده دولتی	۱۰
۸,۷۰	کمبود مواد اولیه با قیمت و کیفیت مناسب در داخل ایران	۱۱
۸,۶۰	عدم اولویت‌گذاری و نبود راهبرد مدون در کلان رشته صنعت پارچه چادر مشکی در بخش حاکمیت	۱۲
۸,۵۶	کمبود اعتبارات بانکی برای این صنعت	۱۳
۸,۳۰	کمبود نیروی ماهر و متخصص در زمینه تولید و عملیات	۱۴
۸,۲۴	عدم تسری حذف شمول مالیات بر ارزش افزوده به کل زنجیره ارزش نساجی (تولید، توزیع و تامین مواد اولیه، الیاف، نخ و پارچه)	۱۵
۸,۱۰	ضعف در همکاری شبکه‌ای بین ذی‌نفعان صنعت نساجی (زنجیره تامین)	۱۶
۸,۰۰	ضعف در توسعه بازارهای صادراتی	۱۷
۶,۸۴	عدم عرضه کافی متناسب با نیاز مشتریان	۱۸

هستند، حداقل مقدار نسبت توافق خبرگان CVR طبق جدول شماره ۶ برابر ۰,۶۲ است.

جدول ۶: حداقل مقدار قابل قبول CVR پیشنهادی لاوشه

حداقل مقدار CVR قابل قبول براساس تعداد متخصصین نمره‌گذار					
تعداد متخصصین	مقدار CVR	تعداد متخصصین	مقدار CVR	تعداد متخصصین	مقدار CVR
۵	۰,۹۹	۱۱	۰,۵۹	۲۵	۰,۳۷
۶	۰,۹۹	۱۲	۰,۵۶	۳۰	۰,۳۳
۷	۰,۹۹	۱۳	۰,۵۴	۳۵	۰,۳۱
۸	۰,۸۵	۱۴	۰,۵۱	۴۰	۰,۲۹
۹	۰,۷۸	۱۵	۰,۴۹		
۱۰	۰,۶۲	۲۰	۰,۴۲		

بنابراین سیاست‌های منتخب از نظر خبرگان برای توسعه تولید پارچه چادر مشکی در ایران مطابق جدول شماره ۷ است.

جدول ۷: سیاست‌های منتخب از نظر خبرگان برای توسعه تولید پارچه چادر مشکی در ایران [نتایج تحقیق]

سیاست‌ها	شاخص توافق خبرگان (CVR)
تدوین و تصویب سیاست‌های اختصاصی و همگرایی سیاست‌ها در جهت بهبود فضای کسب‌وکار این صنعت	۰,۸
اصلاح قوانین و مقررات در حوزه سرمایه‌گذاری خارجی برای این صنعت	۰,۶
طراحی الگوی مناسب به‌منظور انجام مداخلات توسعه‌ای در جهت توسعه زنجیره ارزش کسب‌وکار این صنعت	۰,۸
ایجاد و توسعه نهادهای تخصصی در این صنعت (نهادهای آموزشی، تحقیق و توسعه، آزمایشگاه، توسعه فناوری و...)	۰,۸
ارتقا و انتقال استانداردهای بین‌المللی مرتبط با این صنعت	۱
ارتقای سطح توانمندی واحدها در جهت تولیدات صادرات محور	۰,۸
توسعه صنعتی منطقه محور کشور در بخش نساجی با تاکید بر مزیت‌های نسبی هر منطقه و مولفه‌های تخصصی آن	۰,۴
تدوین برنامه جامع راهبردی ارتقا توان صنعت نساجی کشور	۰,۸
توسعه زنجیره ارزش و اتصال به زنجیره ارزش جهانی با هدف حداکثرسازی ارزش و رقابت‌پذیری	۱
توسعه رقابت‌پذیری و نوآوری در بنگاه‌های کسب‌وکار این صنعت	۰,۸
اصلاح و تغییر نظام تامین مالی متناسب با نیازهای زنجیره ارزش نساجی	۰,۸

۴-۲- شناسایی سیاست‌ها

با توضیح اهداف تحقیق و ارائه توضیحات به متخصصان، از آنها خواسته شده است تا هریک از سوالات پرسشنامه سیاست‌های پیشنهادی را براساس طیف سه بخشی زیر پاسخگو باشند: «گویه ضروری است»، «گویه مفید است ولی ضروری نیست»، «گویه ضرورتی ندارد».

سپس مقدار شاخص CVR برای هر سیاست براساس فرمول زیر که توسط لاوشه ارائه شده، محاسبه گردید:

$$CVR = \frac{n_e - \frac{N}{2}}{\frac{N}{2}}$$

که در آن N تعداد افراد خبره پاسخ‌دهنده به سوالات و n_e تعداد افرادی است که «گویه ضروری است» را انتخاب کرده‌اند. از آنجا که تعداد متخصصان پاسخگو در این مرحله ۱۰ نفر

۴-۳- شناسایی راهکارها

ضروری است»، «گویه مفید است ولی ضروری نیست»، «گویه ضرورتی ندارد».

از آنجا که تعداد متخصصان پاسخگو ۲۰ نفر بوده و حداقل مقدار نسبت توافق خبرگان CVR طبق جدول شماره ۳ برابر ۰,۴۲ است؛ بنابراین از جدول شماره ۸ راهکارهایی که طبق نظر خبرگان دارای حداقل مقدار CVR، ۰,۴۲ است، به‌عنوان راهکارهای توسعه تولید پارچه چادر مشکی در ایران پیشنهاد می‌گردند.

در این مرحله نیز با مطالعه ادبیات موضوع و مصاحبه با خبرگان، ابتدا راهکارهای بالقوه برطرف نمودن چالش‌ها و موانع توسعه تولید پارچه چادر مشکی در ایران استخراج شد. سپس در قالب پرسشنامه‌ای با توضیح اهداف تحقیق و ارائه توضیحات موردنیاز به متخصصان، از آنها خواسته شده است تا هر یک از سوالات را براساس طیف سه بخشی پاسخگو باشند: «گویه

جدول ۸: راهکارهای پیشنهادی و منتخب از نظر خبرگان برای توسعه تولید پارچه چادر مشکی در ایران [نتایج تحقیق]

ردیف	چالش	راهکار(ها)	شاخص توافق خبرگان CVR	راهکار منتخب
۱	بی‌ثباتی محیط اقتصاد کلان کشور(تورم، عدم تثبیت نرخ ارز و...)	ایجاد، توسعه و تقویت ابزارهای تامین مالی در این صنعت (نظیر صندوق‌های تامین مالی مشترک، شرکت‌های لیزینگ تخصصی و ...)	۰,۱	
		اتخاذ سازوکارهای حمایتی از بنگاه‌های این صنعت در برابر تکانه‌های اقتصادی	۰,۸	✓
۲	ریسک بالای سرمایه‌گذاری خارجی در کشور و شدت یافتن سرمایه‌گذاری خارجی در کشورهای رقیب	تصویب سیاست‌های اختصاصی و همگرایی سیاست‌ها در جهت بهبود فضای کسب‌وکار این صنعت	۰,۳	
		اصلاح قوانین و مقررات در حوزه سرمایه‌گذاری خارجی برای این صنعت	۰,۵	✓
		فعال‌سازی دفتر تخصصی توسعه سرمایه‌گذاری خارجی این صنعت و دفاتر متناظر در کشورهای هدف با اختیارات خاص	۰,۲	
۳	واردات پارچه چادر مشکی تقلبی و ارزان قیمت خارجی(به‌صورت قاچاق)	اختصاص خط سبز گمرکی انتقال فناوری ویژه سرمایه‌گذاران خارجی این صنعت	۰,۲	
		اتخاذ سازوکارهای سخت‌گیرانه‌تر در مبادی ورودی پارچه چادر مشکی	۰,۵	✓
۴	مشکلات تبادلات پولی و مالی بین‌المللی	ایجاد سازوکار و ساختار Back to Back LC (اعتبار اسنادی پشت به پشت) ویژه صنعت نساجی در بانک‌های تخصصی از قبیل: کشاورزی، صنعت و معدن و توسعه تعاون	۰,۶	✓
		ایجاد و راه‌اندازی "مرکز بازاریابی و ارتباطات بین‌المللی صنعت نساجی"	۰,۵	✓
۵	نرخ بالای بهره‌های بانکی	تامین مالی و ارائه تسهیلات ارزان قیمت به‌منظور بهبود و ارتقای فناوری	۰,۹	✓
		کاهش نرخ سود بانکی با تخصیص منابع به‌عنوان یارانه سود تسهیلات	۰,۷	✓
۶	عدم اولویت‌گذاری و نبود راهبرد مدون در کلان رشته صنعت پارچه چادرمشکی در بخش حاکمیت	تدوین نقشه راه و برنامه جامع راهبردی ارتقا توان توسعه کلان رشته صنعت پارچه چادر مشکی	۰,۵	✓
		تصویب سیاست‌های اختصاصی و همگرایی سیاست‌ها در جهت بهبود فضای کسب‌وکار این صنعت	۰,۶	✓
		توسعه صنعتی منطقه محور کشور در بخش نساجی با تاکید بر مزیت‌های نسبی هر منطقه و مولفه‌های تخصصی آن	۰,۴	
۷	نبود رویه‌ای برای انتقال دانش و تجربه بین‌المللی	توسعه شرکت‌ها و قابلیت‌های دانش‌بنیان مرتبط در این صنعت	۰,۵	✓
		ارائه تسهیلات در زمینه انتقال و توسعه فناوری‌های جدید در این صنعت	۰,۸	✓
		اتصال بنگاه‌های بزرگ و پیشرو این صنعت به برندهای بین‌المللی	۰,۸	✓
		ارتقا و انتقال استانداردهای بین‌المللی مرتبط با این صنعت	۰,۳	
۸	عدم اتصال پایدار و با ارزش افزوده صنعت نساجی کشور به زنجیره جهانی ارزش این صنعت و نبود سازوکارهای جامع برای همکاری مشترک با برندهای	حذف تعرفه و سود بازرگانی انواع قطعات منفرجه و یدکی ماشین‌آلات مرتبط نساجی به هر میزان	۰,۸	✓
		حمایت از پژوهش‌های فناورانه مرتبط با این صنعت	۰,۸	✓
		اصلاح قوانین و مقررات در حوزه سرمایه‌گذاری خارجی برای این صنعت	۰,۲	
		تقویت ایجاد برندهای مشترک بین‌المللی و منطقه‌ای	۰,۲	
		ایجاد دفتر تخصصی توسعه سرمایه‌گذاری خارجی این صنعت و دفاتر متناظر در کشورهای هدف با اختیارات خاص	۰,۲	

ردیف	چالش	راهکار(ها)	شاخص توافق خبرگان CVR	راهکار منتخب
	معتبر	ایجاد و راه‌اندازی "مرکز بازاریابی و ارتباطات بین‌المللی صنعت نساجی"	۰,۳	
		استفاده از کارشناسان متخصص بین‌المللی برای توسعه و اتصال به زنجیره‌های ارزش جهانی	۰,۸	✓
۹	وجود موانع زیاد در دریافت تسهیلات بانکی(از قبیل وثیقه‌های سنگین و...)	ایجاد امکان در بانک‌های تخصصی جهت تامین و تایید تضامین برای خرید ماشین‌آلات به‌روز خارجی این صنعت به‌صورت فاینانس	۰,۷	✓
		ایجاد، توسعه و تقویت ابزارهای تامین مالی در این صنعت(نظیر صندوق‌های تامین مالی مشترک، شرکت‌های لیزینگ تخصصی و ...)	۰,۵	✓
		تامین سرمایه در گردش واحدهای تولیدی پارچه چادر مشکی در قالب تولید مبتنی بر قرارداد و ال سی(اعتبار اسنادی) داخلی بین تولیدکنندگان نساجی و تامین‌کنندگان مواد اولیه	۰,۶	✓
۱۰	کمبود مواد اولیه با قیمت و کیفیت مناسب در داخل ایران	اصلاح قوانین و مقررات در حوزه واردات مواد اولیه با کیفیت(از قبیل کاهش تعرفه واردات مواد اولیه این صنعت و ...)	۰,۸	✓
		تقویت و توسعه شرکت‌های تامین‌کننده مواد اولیه این صنعت	۰,۹	✓
۱۱	ضعف بازار سرمایه در تامین مالی تولید و نرخ بالای تامین سرمایه از بازار غیررسمی	ایجاد، توسعه و تقویت ابزارهای تامین مالی در این صنعت(نظیر صندوق‌های تامین مالی مشترک، شرکت‌های لیزینگ تخصصی و ...)	۰,۸	✓
		تامین سرمایه در گردش واحدهای تولیدی پارچه چادر مشکی در قالب تولید مبتنی بر قرارداد و ال سی(اعتبار اسنادی) داخلی بین تولیدکنندگان نساجی و تامین‌کنندگان مواد اولیه	۰,۸	✓
۱۲	بورورکراسی زیاد و عدم هماهنگی بین دستگاه‌های مختلف تصمیم‌گیرنده دولتی	تصویب سیاست‌های اختصاصی و همگرایی سیاست‌ها در جهت بهبود فضای کسب‌وکار این صنعت	۰,۷	✓
		توانمندسازی کارکنان و مدیران دستگاه‌های اجرایی استانی و ملی مرتبط (آموزش، تشکیل گروه‌های کاری مشترک و...)	۰,۳	
۱۳	کمبود اعتبارات بانکی برای این صنعت	ایجاد خط اعتباری از کشورهای از قبیل ژاپن، چین، کره و ترکیه جهت خرید ماشین‌آلات و فناوری به شرط صادرات و یا قرارداد با شرکت‌های صاحب نام بین‌المللی از طریق تامین مالی از محل فروش نفت(نفت در برابر فناوری)	۰,۵	✓
		ایجاد، توسعه و تقویت ابزارهای تامین مالی در این صنعت(نظیر صندوق‌های تامین مالی مشترک، شرکت‌های لیزینگ تخصصی و ...)	۰,۶	✓
		ایجاد "مراکز تخصصی آموزش و تکنولوژی صنعت نساجی" در کشور	۰,۴	
۱۴	کمبود نیروی ماهر و متخصص در زمینه تولید و عملیات	توانمندسازی و اصلاح آموزش‌ها در مراکز فنی و حرفه‌ای، آموزش عالی	۰,۷	✓
		برگزاری دوره‌های آموزشی تخصصی ویژه فعالین صنعت نساجی در حوزه، تکمیل، رنگ‌رزی، تنظیم ماشین‌آلات و بهره‌وری	۰,۷	✓
		اعطا تسهیلات به واحدهای نساجی جهت استفاده از متخصصان به‌منظور آموزش، و ارتقا بهره‌وری صنعت نساجی	۰,۵	✓
۱۵	عدم تسری حذف شمول مالیات بر ارزش افزوده به کل زنجیره ارزش نساجی(تولید، توزیع و تامین مواد اولیه، الیاف، نخ و پارچه)	ارائه مشوق‌های هدفمند، از طریق اصلاح قانون مالیات بر ارزش افزوده	۰,۹	✓
۱۶	ضعف در همکاری شبکه‌ای بین ذی‌نفعان صنعت نساجی(زنجیره تامین)	ایجاد و توسعه نهادهای تخصصی در این صنعت(نهادهای آموزشی، تحقیق و توسعه، آزمایشگاه، توسعه فناوری و...)	۰,۵	✓
		توانمندسازی کارکنان و مدیران دستگاه‌های اجرایی استانی و ملی مرتبط (آموزش، تشکیل گروه‌های کاری مشترک و...)	۰,۲	
۱۷	ضعف در توسعه بازارهای صادراتی	بهبود مقررات با هدف تسهیل صادرات تولیدات پارچه چادر مشکی به بازارهای بالقوه	۰,۴	
		ایجاد دفتر تخصصی توسعه سرمایه‌گذاری خارجی این صنعت و دفاتر متناظر در کشورهای هدف با اختیارات خاص	۰,۱	
		برگزاری دوره‌های آموزشی مهارت‌های توسعه بازار، برندسازی و مدیریت برند برای کارشناسان و مدیران این صنعت	۰,۴	
		ایجاد و راه‌اندازی "مرکز بازاریابی و ارتباطات بین‌المللی صنعت نساجی"	۰,۴	
		تولید تحت برند شرکت‌های معتبر خارجی برای تولید پارچه چادر مشکی در ایران و	۰,۷	✓

ردیف	چالش	راهکار(ها)	شاخص توافق خبرگان CVR	راهکار منتخب
		عرضه آن به بازارهای بین‌المللی		
۱۸	عدم عرضه کافی متناسب با نیاز مشتریان	حمایت از توسعه برندهای موجود	۰,۹	✓
		ایجاد برندهای ملی جدید	۰,۶	✓
		اصلاح قوانین و مقررات در حوزه سرمایه‌گذاری خارجی برای این صنعت	۰,۴	

۵- نتیجه‌گیری و پیشنهادها

- ایجاد و راه‌اندازی «مرکز بازاریابی و ارتباطات بین‌المللی صنعت نساجی»؛
- تامین مالی و ارائه تسهیلات ارزان قیمت به‌منظور بهبود و ارتقای فناوری؛
- کاهش نرخ سود بانکی با تخصیص منابع به‌عنوان یارانه سود تسهیلات؛
- تدوین نقشه راه و برنامه جامع راهبردی ارتقا توان توسعه کلان رشته صنعت پارچه چادرمشکی؛
- تصویب سیاست‌های اختصاصی و همگرایی سیاست‌ها در جهت بهبود فضای کسب‌وکار این صنعت؛
- توسعه صنعتی منطقه محور کشور در بخش نساجی با تاکید بر مزیت‌های نسبی هر منطقه و مولفه‌های تخصصی آن؛
- توسعه شرکت‌ها و قابلیت‌های دانش‌بنیان مرتبط در این صنعت؛
- ارائه تسهیلات در زمینه انتقال و توسعه فناوری‌های جدید در این صنعت؛
- اتصال بنگاه‌های بزرگ و پیشرو این صنعت به برندهای بین‌المللی؛
- ارتقا و انتقال استانداردهای بین‌المللی مرتبط با این صنعت؛
- حذف تعرفه و سود بازرگانی انواع قطعات یدکی ماشین‌آلات مرتبط نساجی به هر میزان؛
- حمایت از پژوهش‌های فناورانه مرتبط با این صنعت؛
- اصلاح قوانین و مقررات در حوزه سرمایه‌گذاری خارجی برای این صنعت؛
- تقویت ایجاد برندهای مشترک بین‌المللی و منطقه‌ای؛
- ایجاد دفتر تخصصی توسعه سرمایه‌گذاری خارجی این صنعت و دفاتر متناظر در کشورهای هدف با اختیارات خاص؛
- ایجاد و راه‌اندازی «مرکز بازاریابی و ارتباطات بین‌المللی صنعت نساجی»؛
- استفاده از کارشناسان متخصص بین‌المللی برای توسعه و اتصال به زنجیره‌های ارزش جهانی؛
- ایجاد امکان در بانک‌های تخصصی جهت تامین و تایید تضامین برای خرید ماشین‌آلات به‌روز خارجی این صنعت

همانگونه که به آن اشاره گردید، از جهات مختلف فرهنگی و اقتصادی، تولید داخلی پارچه چادر مشکی از اهمیت بالایی برخوردار است. بنابراین در این پژوهش برای شناسایی و رتبه‌بندی چالش‌های توسعه تولید، سیاست‌ها و راهکارهای بهبود وضعیت تولید پارچه چادر مشکی در صنعت نساجی با استفاده از طیف متنوعی از خبرگان و روش‌های آماری استفاده شد که به‌طور کلی با پژوهش‌هایی متفاوت است که به‌طور مستقل به هر کدام به‌صورت جداگانه پرداخته شده است. بنابر مطالعات و بررسی‌های پژوهشگران، این موضوع تا به حال در کشور انجام نشده است و در تحقیقات خارجی نیز مطالعه‌ای در این زمینه انجام نشده است. با توجه به چالش‌های شناسایی شده در تحقیق راهکارهای زیر به جهت توسعه تولید پارچه چادر مشکی توسط خبرگان این صنعت پیشنهاد گردید:

- ایجاد، توسعه و تقویت ابزارهای تامین مالی در این صنعت (نظیر صندوق‌های تامین مالی مشترک، شرکت‌های لیزینگ تخصصی و ...)
- اتخاذ سازوکارهای حمایتی از بنگاه‌های این صنعت در برابر تکانه‌های اقتصادی؛
- تصویب سیاست‌های اختصاصی و همگرایی سیاست‌ها در جهت بهبود فضای کسب‌وکار این صنعت؛
- اصلاح قوانین و مقررات در حوزه سرمایه‌گذاری خارجی برای این صنعت؛
- فعال‌سازی دفتر تخصصی توسعه سرمایه‌گذاری خارجی این صنعت و دفاتر متناظر در کشورهای هدف با اختیارات خاص؛
- اختصاص خط سبز گمرکی انتقال فناوری ویژه سرمایه‌گذاران خارجی این صنعت؛
- اتخاذ سازوکارهای سخت‌گیرانه‌تر در مبادی ورودی پارچه چادر مشکی؛
- ایجاد سازوکار و ساختار Back to Back LC (اعتبار اسنادی پشت به پشت) ویژه صنعت نساجی در بانک‌های تخصصی از قبیل: کشاورزی، صنعت و معدن و توسعه تعاون؛

نساجی در حوزه، تکمیل، رنگری، تنظیم ماشین‌آلات و بهره‌وری؛

- اعطای تسهیلات به واحدهای نساجی جهت استفاده از متخصصان به منظور آموزش و ارتقای بهره‌وری صنعت نساجی؛
- ارائه مشوق‌های هدفمند، از طریق اصلاح قانون مالیات بر ارزش افزوده؛
- ایجاد و توسعه نهادهای تخصصی در این صنعت (نهادهای آموزشی، تحقیق و توسعه، آزمایشگاه، توسعه فناوری و ...)
- توانمندسازی کارکنان و مدیران دستگاه‌های اجرایی استانی و ملی مرتبط (آموزش، تشکیل گروه‌های کاری مشترک و ...)
- بهبود مقررات با هدف تسهیل صادرات تولیدات پارچه چادر مشکی به بازارهای بالقوه؛
- ایجاد دفتر تخصصی توسعه سرمایه‌گذاری خارجی این صنعت و دفاتر متناظر در کشورهای هدف با اختیارات خاص؛
- برگزاری دوره‌های آموزشی مهارت‌های توسعه بازار، برندسازی و مدیریت برند برای کارشناسان و مدیران این صنعت؛
- ایجاد و راه‌اندازی «مرکز بازاریابی و ارتباطات بین‌المللی صنعت نساجی»؛
- تولید تحت برند شرکت‌های معتبر خارجی برای تولید پارچه چادر مشکی در ایران و عرضه آن به بازارهای بین‌المللی؛
- حمایت از توسعه برندهای موجود؛
- ایجاد برندهای ملی جدید؛
- اصلاح قوانین و مقررات در حوزه سرمایه‌گذاری خارجی برای این صنعت.

در زمینه پیشنهاد برای پژوهش‌های آتی، می‌توان در صورت تغییر در شرایط محیط کسب‌وکار، این تحقیق به صورت دوره‌ای تکرار شده و از سایر تکنیک‌ها و روش‌های تصمیم‌گیری کمی از قبیل روش‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره برای رتبه‌بندی چالش‌ها و راهکارها استفاده شود. از جمله محدودیت‌های این پژوهش که به علت جدید بودن موضوع است، می‌توان به محدود بودن منابع و پژوهش‌های مرتبط اشاره کرد. همچنین در خصوص تعمیم‌پذیری تمامی نتایج و راهکارها به سایر صنایع باید دقت نظر نمود.

به صورت فاینانس؛

- ایجاد، توسعه و تقویت ابزارهای تامین مالی در این صنعت (نظیر صندوق‌های تامین مالی مشترک، شرکت‌های لیزینگ تخصصی و ...)
- تامین سرمایه در گردش واحدهای تولیدی پارچه چادر مشکی در قالب تولید مبتنی بر قرارداد و اعتبار اسنادی داخلی بین تولیدکنندگان نساجی و تامین‌کنندگان مواد اولیه؛
- اصلاح قوانین و مقررات در حوزه واردات مواد اولیه با کیفیت (از قبیل کاهش تعرفه واردات مواد اولیه این صنعت و ...)
- تقویت و توسعه شرکت‌های تامین‌کننده مواد اولیه این صنعت؛
- ایجاد، توسعه و تقویت ابزارهای تامین مالی در این صنعت (نظیر صندوق‌های تامین مالی مشترک، شرکت‌های لیزینگ تخصصی و ...)
- تامین سرمایه در گردش واحدهای تولیدی پارچه چادر مشکی در قالب تولید مبتنی بر قرارداد و اعتبار اسنادی داخلی بین تولیدکنندگان نساجی و تامین‌کنندگان مواد اولیه؛
- تصویب سیاست‌های اختصاصی و همگرایی سیاست‌ها در جهت بهبود فضای کسب‌وکار این صنعت؛
- توانمندسازی کارکنان و مدیران دستگاه‌های اجرایی استانی و ملی مرتبط (آموزش، تشکیل گروه‌های کاری مشترک و ...)
- ایجاد خط اعتباری از کشورهای ژاپن، چین، کره جنوبی و ترکیه جهت خرید ماشین‌آلات و فناوری به شرط صادرات و یا قرارداد با شرکت‌های صاحب نام بین‌المللی از طریق تامین مالی از محل فروش نفت (نفت در برابر فناوری)؛
- ایجاد، توسعه و تقویت ابزارهای تامین مالی در این صنعت (نظیر صندوق‌های تامین مالی مشترک، شرکت‌های لیزینگ تخصصی و ...)
- ایجاد «مراکز تخصصی آموزش و فناوری صنعت نساجی» در کشور؛
- توانمندسازی و اصلاح آموزش‌ها در مراکز فنی و حرفه‌ای، آموزش عالی و ...
- برگزاری دوره‌های آموزشی تخصصی ویژه فعالین صنعت

فهرست منابع

- [۱] اسمعیل زاده هنجنی، سمانه؛ تحلیل چالش‌ها و راهکارهای توسعه صادرات غیرنفتی (مطالعه موردی صنعت نساجی)، ۱۳۹۳.
- [۲] انجمن صنایع نساجی ایران؛ گزارش دفتر مطالعات آماری و راهبردی انجمن صنایع نساجی ایران، ۱۳۹۹.
- [۳] ایرانمنش، مجید؛ تحلیلی بر صنعت نساجی کشور و استان یزد، سازمان صنایع و معادن استان یزد، اسفندماه ۱۳۹۰.
- [۴] بیاتی، لیلا؛ آمار و اطلاعات تولیدی واحدهای عضو انجمن و مشکلات آنها، دفتر مطالعات آماری و راهبردی صنعت نساجی، انجمن صنایع نساجی ایران، ۱۳۸۹.
- [۵] توکلی، احمد؛ دهقانی سانچ؛ "بررسی عوامل تاثیرگذار بر توسعه صادرات صنعت نساجی (مطالعه موردی: صنعت نساجی استان یزد)"، مجله علمی- پژوهشی دانش و توسعه، سال هجدهم، شماره ۳۱، تابستان ۱۳۸۹.
- [۶] ثوابت جهانبخش؛ روشنی، میترا؛ "بررسی صنعت نساجی ایران در سده‌های چهارم و پنجم هجری"، پژوهشنامه تاریخ اجتماعی و اقتصادی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال پنجم، شماره دوم، صص ۷۶-۵۷، پاییز زمستان ۱۳۹۵.
- [۷] حداد عادل، غلامعلی؛ فرهنگ برهنگی و برهنگی فرهنگی، سروش، تهران، چاپ چهارم، صص ۲۵، ۱۳۷۰.
- [۸] خداداد کاشی، فرهاد؛ فیروز جنگ، هانیه؛ "بررسی تاثیر قاچاق منسوجات بر بهره‌وری در صنعت نساجی و پوشاک ایران"، فصلنامه پژوهشنامه اقتصادی، شماره ۴۹، صص ۷۴-۴۹، ۱۳۹۲.
- [۹] درگاهی، حسن؛ گزارش‌های تفصیلی طرح استراتژی توسعه صنعتی کشور (جلد دوم)، نقش دولت در فرایند توسعه صنعتی، انتشارات دانشگاه صنعتی شریف، ۱۳۸۳.
- [۱۰] شکوهی، مهدی؛ مروتی شریف‌آبادی، علی؛ "صنعت نساجی ایران از گذشته تا به امروز؛ چالش‌ها و راهکارها"، کنفرانس ملی پویایی مدیریت، توسعه اقتصادی و مدیریت مالی، ۱۳۹۳.
- [۱۱] صادقی، مریم؛ به‌کارگیری مفهوم محصول توسعه یافته در ارائه راهکارهایی برای بهبود وضعیت صنایع نساجی کشور، ۱۳۸۵.
- [۱۲] صفدری رنجبر، مصطفی؛ توکلی، غلامرضا؛ سلامی، سید رضا؛ "همکاری‌های علمی و فناورانه میان دانشگاه و صنعت (روند تاریخی، اهداف چالش‌ها و سازوکارها)"، فصلنامه توسعه تکنولوژی، شماره ۲۷، صص ۱۶-۵، ۱۳۹۵.
- [۱۳] وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی؛ طرح توسعه کسب‌وکار و اشتغال پایدار (تکاپو)، ۱۳۹۷.
- [۱۴] عزیزی، فیروزه؛ پاسبان، فاطمه؛ "بررسی وضعیت تولید و ارزش افزوده صنعت نساجی در ایران و تاثیر سیاست‌های پولی و مالی دولت بر آن طی دوره ۱۳۵۸ تا ۱۳۷۷"، نشریه پژوهش‌های رشد و توسعه پایدار، شماره ۳، صص ۹۸-۶۵، ۱۳۸۰.
- [۱۵] گسگری، ریحانه؛ اقبالی، علیرضا؛ "بی‌ثباتی صادرات نفت و رشد اقتصادی در ایران"، فصلنامه پژوهش‌های اقتصاد ایران، شماره ۲۴، ۱۳۸۴.
- [۱۶] وزارت صنعت، معدن و تجارت؛ سند راهبردهای کلان و برنامه‌های عملیاتی توسعه صنعت پوشاک، ۱۳۹۵.

[17] Ahmed, A.; *Growth Trends of Pakistan Textile Industry (2001-2011)*, 2012.

Available at: <http://www.rcci.org.pk/wp-content/uploads/2012/12/gtopti.pdfU2T>.

[18] Caloghirou, Y.; Tsakanikas, A.; Vonortas, N.S.; "University- Industry Cooperation in the Context of the European Framework Programmes", *Journal of Technology Transfer*, Vol. 26, pp. 153-161, 2001.

[19] <https://www.ehtesadonline.com> – 1398/5/26.

[20] Filatotchev, I., Toms, S. (2003). "Corporate Governance, Strategy and Survival in a Declining Industry: A Study of UK Cotton Textile Companies". *Journal of Management Studies*, 40(4), 895-920.

[21] <https://www.hi-hijab.com> – 1399/5/16.

[22] https://www.irica.ir/web_directory/55335 آمارهای سالیانه-55335.html

- [23] <https://population.un.org/wpp/>. [Accessed 4 May 2019]
- [24] Lin, B.; Rui, B.; “*Dynamic energy performance evaluation of Chinese textile industry*”, Energy 199 (117388), 2020.
- [25] Ruzimboy Qizi, Madrakhimova Gulasal; “*Analysis of the Role and Current State of the Textile Industry in the Economy of Uzbekistan*”, International Journal of Psychosocial Rehabilitation, Vol. 24, Issue 05, 2020.
- [26] Ray, I.; “*Identifying the woes of the cotton textile industry in Bengal: tales of the nineteenth century*”, Economic History Review, Vol. 62, Issue 4, pp. 857-892, 2009.
- [27] Soete, Luc; Bart, Verspagen; “*Technology and growth: the complex dynamics of catching up, falling behind and taking over*”, in A. Szirmai, B. van Arkadie and D. Pilat, Explaining economic growth, 1993.
- [28] Taplin, I. M.; “*Restructuring and reconfiguration The EU textile and clothing industry adapts to change*”, European Business Review, Vol. 18, Issue 3, pp. 172-186, 2006.

